

تعاملات زبانی با کودکان: تاثیر سن و سطح سواد پدر و مادر

زینب ابوالفضلی^۱
کریم صادقی^۲

چکیده

تصور می‌رود اگر کودکی قادر نباشد با شکل صحیح و بدون اشتباه زبان در خانواده خود آشنا شود، زندگی فردی، اجتماعی، و علمی او دستخوش مشکلات متعددی خواهد شد. با توجه به این مهم، در مطالعه‌ای در مقیاسی کوچک، محققان حاضر تلاش نمودند تا وضعیت صحت زبانی را که کودک در نخستین تعاملاتش با آن مواجه می‌شود بررسی نمایند. بنابراین، از بین خانوارهای ایرانی که دارای فرزندی بین سنین دو تا پنج سال بودند، به صورت در دسترس نمونه‌ای شامل چهل و چهار نفر انتخاب شد. متغیرهای مستقل در این پژوهش سن و سطح تحصیلات والدین و متغیرهای وابسته نه سوال ابزار گردآوری اطلاعات یعنی پرسشنامه‌ای بود که در مجموع تصور می‌رفت نمایانگر صحت داده ورودی به کودکان و نحوه برخورد اطرافیان با اشتباهات آنها باشد. تحلیل آنوای یک طرفه بیانگر تفاوت‌های معناداری میان گروه‌ها بر اساس متغیرهای مستقل رده سنی و سطح تحصیلات والدین بود که به جز در چند مورد اندک، تمامی مقادیر مجذور اتا اندازه‌های تاثیر مثبت بزرگی را در اکثریت متغیرهای وابسته نشان دادند. جزئیات نتایج به همراه بحث و ارائه راهکارهایی در جهت رشد گفتاری کودک در مقاله بیان شده است.

کلید واژه‌ها: تعاملات زبانی با کودکان، فراگیری زبان مادری، خطاهای زبانی، سطح تحصیلات والدین، سن والدین.

۱. دکتری آموزش زبان انگلیسی، استادیار، گروه زبان و ادبیات انگلیسی، دانشگاه کوثر بجنورد. (نویسنده مسئول). z.abolfazli@kub.ac.ir

z.abolfazli1986@gmail.com

۲. دکتری آموزش زبان انگلیسی، دانشیار، گروه زبان و ادبیات انگلیسی، دانشگاه ارومیه.

■ تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۰۳/۱۷

■ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۰۵/۲۱

مقدمه

شکل‌گیری زبان به عنوان مهمترین ابزار تکامل بشر در خانواده تحقق می‌پذیرد و این امر اهمیت توجه به صحت زبانی را که کودکان در معرض آن می‌باشند، می‌رساند. لذا در کنار توجه به سایر نیازهای کودکان، این مهم بایستی مد نظر خانواده‌ها قرار گیرد.

شایسته است بدانیم بین زبان و گفتار تفاوت‌هایی وجود دارد؛ اگر تنها به جنبه شفاهی آن توجه داشته باشیم، آنچه کودک در کلام خود بیان می‌دارد، گفتار او و آنچه او از گفتار و کلام دیگران درک می‌کند و به آن عمل می‌نماید، زبان او است. به عبارت دیگر، ارتباط بین این دو همانند ارتباط بین عملکرد و توانایی است. عملکرد (گفتار) دانشی است که کودک در کلام خود آن را ابراز می‌دارد و توانایی (زبان) آن دانشی است که کودک در ذهن خود قادر به درک آن از کلام دیگران می‌باشد. بر همین اساس، مشکلاتی که کودک در این دو مقوله ممکن است با آنها مواجه شود نیز با یکدیگر متفاوت هستند ولی مشترکاتی نیز دارند. ممکن است کودک قادر به تلفظ صحیح کلمات نباشد و یا توانایی لازم برای در کنار هم گذاشتن کلمات را بر طبق قواعد دستوری نداشته باشد ولی با وجود این، کلام دیگران را به خوبی متوجه شود و یا بالعکس هنگامی که دیگران اشتباهات آنها را عمداً تکرار می‌کنند، عکس‌العمل نشان دهد. جنبه‌های پزشکی مسائل گفتاری کودکان از اهداف پژوهش حاضر نیست. متخصصان، آزمایش‌های کاملاً پیشرفته و پیچیده‌ای را برای تشخیص و درمان آنان ارائه می‌دهند. گفتار نیز همچون عوامل بسیار دیگر به دو صورت ذاتی و اکتسابی قابل بررسی است؛ چرا که صحبت کردن یک توانایی ذاتی ولی گفتار آموختنی و محصول تربیت است. در کنار عوامل فردی چون هوش و استعداد، عوامل محیطی دیگری نیز می‌توانند رشد گفتاری کودک را تحت تأثیر قرار دهند که می‌توان به میزان سواد و سن والدین اشاره نمود.

بیان مسئله

در کنار عوامل بسیاری که در رشد و تکامل گفتاری کودکان می‌توان بررسی نمود، در این مقاله تأثیر دو متغیر سن والدین و سطح تحصیلات آنها بر روند پیشرفت کلامی کودکان مورد

توجه قرار می‌گیرد. یادآور می‌شود سطح تحصیلات والدین از عناصری است که در کمیت و کیفیت گفتار کودکان موثر می‌باشد. همگام با دیگر تحولات فرهنگی، اجتماعی و ... در جامعه، به نظر می‌رسد چنین تحقیقاتی بایستی به صورت مداوم انجام گیرد؛ زیرا تحولات جامعه بر خانواده‌ها تاثیر داشته و به تدریج قادر است فرهنگ و عادات یک خانواده را به زیر سلطه خود درآورد. این مطالعه گامی بیشتر در خصوص عوامل احتمالی موثر در فراگیری زبان فارسی در کودکان دو تا پنج سال در ایران برداشته است. هر چند نمونه مورد بررسی در مقایسه با جامعه آماری بسیار کوچک است، محققان بر این اعتقادند که این مطالعه می‌تواند سر منشأ مطالعات و بررسی‌های بعدی در این زمینه گردد. همچنین امید است به اهدافی که در پایان مقاله بدان اشاره خواهد شد، توجهی درخور نموده و به همت و یاری تمامی دست اندرکاران، آموزشی هر چه بهتر و هوشمندانه‌تر از همان بدو تولد فرزندان و در کنار افراد خانواده داشته باشیم.

مبانی نظری

«تنها زبانی که (انسان) به ندرت به صورت عالی با آن صحبت می‌کند؛ زبانی است که در کودکی آموخته است، زمانی که هیچ کس نمی‌تواند به او آموزشی دهد». ماریا موتسوری زبان فرایندی بسیار پیچیده است که موجبات ارتباط میان بشر را فراهم می‌آورد. چگونگی فراگرفتن آن توسط انسان مقوله‌ای است که مورد مطالعه بسیار در طول زمان، در همه جای دنیا، و توسط افراد بسیاری بوده است. در طول تاریخ نظریه‌های متفاوتی برای این روند فراگیری بیان شده است؛ همچون نظریه رفتارگرایی اسکیتز و بندورا، نظریه فطری‌نگر یا نهادگرایی چامسکی، نظریه شناختی پیاژه و نظریه اجتماعی-فرهنگی ویگوتسکی. اسکیتز معتقد بود زبان نیز مانند رفتار به شکل شرطی شدن فراگرفته می‌شود؛ به این صورت که کودک واژه‌ای را بیان می‌کند و چون توسط اطرافیان تشویق می‌شود آن را تکرار می‌کند و بدین ترتیب به مرور زمان مهارت‌های زبانی را کسب می‌کند. این نظریه مورد انتقاد قرار گرفت؛ چرا که دیده شد کودکان واژه‌هایی را بر زبان جاری می‌کنند که هرگز نشنیده‌اند و حتی مشاهده شد کودک کلماتی را که پس از ادای آن تشویق می‌شود، دیگر بر زبان نمی‌آورد. انتقاد دیگر این بود که چون کودکان در محیط‌های متفاوتی زندگی می‌کنند طبیعتاً باید روند یادگیری متفاوت داشته باشند و حال آنکه کودکان در هر

جای دنیا مراحل یکسانی در روند تکامل زبان خود طی می‌کنند. پس از اسکینر چامسکی ادعا نمود به پنج دلیل انسان ذاتاً از یک دستگاه یادگیری زبان برخوردار است؛ از جمله وجود جوه مشترک در زبان‌ها، وجود دوره حساس یادگیری زبان، وجود سیر تکاملی مشابه در کودکان با زبان‌های مادری متفاوت، وجود مناطق خاص تکلمی در مغز انسان و نیز وجود تفاوت ناشی از زبان میان انسان و حیوانات. پیازه نظریه چامسکی را مورد انتقاد قرار داد. او ادعا نمود کودکان زبان را در دوره رشد شناختی خود و با قوه احساسات و ادراک خود فرامی‌گیرند ولی با وجود این، صراحتاً تناقضی بین اکتسابی و ذاتی بودن زبان قائل نشد بلکه اظهار نمود بخشی از رفتارهای شناختی، ذاتی و قسمتی از آنها به صورت خودتنظیمی و بنابراین اکتسابی می‌باشد. مدعیان نظریه شناختی بر خلاقیت و تفکر کودک درباره معانی کلمات تاکید دارند و روند رشد زبان را امری ثانویه و در نتیجه رشد شناختی می‌دانند. چامسکی نیز مدعی بود نظریه پیازه ناقص می‌باشد؛ زیرا این نظریه هیچ گونه توضیحی برای پدیده رشد زبان ارائه نداده است. پس از این دو، ویگوتسکی به تاثیر تعاملات کودکان با اطرافیان تأکید می‌کرد. در نظر او تفکر و تجربه روند تکامل مهارت‌های زبان را در انسان شکل می‌دهد. این نظریه پرداز دوره معاصر بیان می‌دارد هر چه تعاملات کلامی کودک با والدین بیشتر باشد، فرایندهای عالی ذهن کودک همچون زبان بیشتر تقویت می‌شوند (سیف، ۱۳۹۵).

پیشینه تحقیق

در مطالعه‌ای که تاثیر تحصیلات والدین بر پیشرفت زبانی کودک را از طریق پرسشنامه «توسعه ارتباطی مک‌آرتور: کلمات و جملات» می‌سنجید، هاب، مونولا، کافن برگر، و هنسلی وسل^۱ (۲۰۱۱) به این نتیجه رسیدند که در خانواده‌های دارای کودکان بین ۱۶ تا ۲۰ ماه، تاثیر سطح تحصیلات مادر به تعداد فرزندان وابسته است و با افزایش تعداد فرزندان این تاثیر کاهش می‌یابد. آنها همچنین به رابطه‌ای بین سطح تحصیلات پدر و مادر و گفتار کودکان دست یافتند؛ به طوری که کودکانی که والدینشان سطح تحصیلات متفاوت داشتند سطوح گفتاری بیشتری نسبت به کودکانی داشتند که سطح تحصیلی والدین آنها یکسان بود. آنها اظهار داشتند سطح تحصیلات

متفاوت والدین، محیط آموزشی بهتری را در منزل فراهم می‌آورد و بر تربیت فرزندان تاثیر مثبت می‌گذارد. لانیگن، برگس، و آتوننی^۱ (۲۰۰۰) بس از بیان محدودیت‌های چنین مطالعاتی به تحقیقی در خصوص قدرت پیش‌بینی جنبه‌های نوظهور تحصیلی (همچون زبان شفاهی، دانش کتبی، و حساسیت آواشناختی) و رابطه آن با مهارت خواندن در پیش دبستان و یا در سال‌های بعد از آن بین دو نمونه دانش‌آموزان پیش‌دبستانی پرداختند. آنها یافتند که چنین مهارت‌هایی، بویژه دانش حروف و حساسیت آواشناختی در مهارت خواندن کودکان پیش دبستان و اوایل دبستان تاثیر معنادار و مستمر دارد.

بسیاری از دانشمندان علوم اجتماعی و رفتاری نیز معتقدند که پیشرفت کودکان هم از لحاظ ذهنی و هم از جهات دیگر تا حد زیادی مرهون کیفیت محیط خانواده، خصوصیات والدین و منابعی است که در همسایگی و در مدرسه فراهم است (داوننی^۲، ۲۰۰۱). براساس نتایج تحقیقی در سالهای اخیر که توسط وهاب، شهیم، جعفری، و اوریادی (۱۳۹۱) بر روی کودکان ۴ تا ۶ سال فارسی زبان انجام گرفت، محققین دریافتند رابطه مثبت معناداری بین رشد زبان دریافتی و ابعاد مهارت‌های اجتماعی از دیدگاه معلمین وجود دارد و حال آنکه خانواده‌ها از این امر کم اطلاع هستند. ایشان در تحقیق خود به اهمیت این موضوع تاکید داشتند که در سیستم آموزشی بایستی به تفاوت بین محیط خانه و محیط مدرسه دقت نمود و همچنین برای افزایش آگاهی والدین می‌بایست آموزش‌هایی به آنها داده شود. تحقیقات هسچین نشان می‌دهد از آنجایی که فراوانی اشکال واجی، لغوی و دستوری در داده ورودی موجب تقویت یک شکل نسبت به اشکال دیگر کلمات می‌شود بر فراگیری زبان در کودکان تاثیر می‌گذارد (لیون^۳، ۲۰۱۰).

از آنجا که محققان معتقدند طول گفته کودک می‌تواند بیانگر سطح رشد و تکامل زبان او باشد، در مطالعه دیگری در ایران، جلیله‌وند، ابراهیمی‌پور، و پورقریب (۱۳۹۱) به مطالعه موردی میانگین طول گفته و برخی از نکواژهای دستوری در گفتار دو کودک فارسی زبان پرداختند. آنها پس از یک دوره ضبط ویدئویی از دو کودک در مهدکودک به این نتیجه رسیدند که کودکان فارسی زبان نیز طی مراحل مشابه کودکان دیگر زبان‌ها ابتدا از ساختارهای تک کلمه‌ای ساده صحبت کردن را آغاز می‌نمایند و به تدریج از ساختارهای پیچیده‌تر دستوری استفاده می‌کنند.

در رابطه با اهمیت تلفظ صحیح کلمات در تعاملات با کودکان جالب است بدانیم در تحقیقی در زمینه ارتباط بین تلفظ صحیح و انشای صحیح و یا تعامل بین مشکلات تلفظی و خطاهای نگارشی در فارسی آموزان غیرفارسی زبان، ابوالحسنی چیمه (۱۳۹۳)، پس از آنکه از شرکت کنندگان به صورت شفاهی داده‌هایی را جمع آوری می‌نماید و از آنها درخواست می‌کند تا انشاهایی در رابطه با موضوعات مختلف تحریر نمایند، در نهایت به این نتیجه می‌رسد که خطاهای نگارشی، ناشی از خطاهای تلفظی می‌باشد و تنها یک سهو کنشی در حوزه تولید محسوب نمی‌شوند. بنابراین کاملاً آشکار است که در مکالمات با کودکان بایستی از زبان صحیح استفاده شود.

اهداف و ضرورت تحقیق

پس از مروری کوتاه بر مطالعاتی که تا کنون بر روی روند فراگیری زبان در کودکان انجام گرفته، محققان حاضر دریافته‌اند که بررسی تاثیر متغیرهای تحصیلات والدین و بویژه تاثیر سن ایشان بر نحوه تکامل گفتار کودک در ایران مجال بررسی دارد و با اندک تأملی نیاز به تحقیقات بیشتر در این زمینه‌ها پررنگ‌تر می‌شود. در چنین مطالعاتی چندین متغیرهای مستقل متعددی وجود دارند؛ شامل: جنسیت والدین، سن ایشان، سطح تحصیلات ایشان، سال‌هایی که از ازدواجشان می‌گذرد، تعداد زبان‌هایی که در منزل به آن صحبت می‌شود، تعداد فرزندان، فرزند مورد مطالعه چندمین فرزند خانواده می‌باشد، چند سال دارد و در نهایت جنسیت فرزند مورد بررسی.

می‌دانیم که والدین نقش حیاتی در مهارت‌های گفتاری کودکان دارند، اما به دلیل برخی محدودیت‌ها در این مطالعه از میان متغیرهای متعدد، به ارائه نتایج حاصل از تحلیل تاثیر دو متغیر تحصیلات والدین و سن ایشان بر گفتار کودکان ۲ تا ۵ سال می‌پردازیم؛ چرا که از طرفی بررسی‌های غیر رسمی محققان و والدین شرکت‌کننده در تحقیق نشان داد که در نگاه اول این سه متغیر از اهمیت بسیار برخوردارند و از طرف دیگر ایجاد تناسب بین تمامی گروه‌ها از جنبه‌های متفاوت، امری مرارت‌بار و زمانبر می‌باشد.

سوالات تحقیق بر مبنای نه (۹) متغیر وابسته می‌باشد که به عنوان سوال در پرسشنامه مطرح بوده‌اند. از آنجایی که ذکر تمامی آنان در این فضا نمی‌گنجد، تنها دو سوال به عنوان سوال اصلی بیان می‌شود ولی در بخش نتایج به تمامی بیست و یک سوال پاسخ‌هایی کاملاً تشریحی داده خواهد شد. منظور از واژه «فراگیری زبان» در سوالات زیر، همان نه متغیر وابسته می‌باشد. سوالات اصلی تحقیق بدین ترتیب است:

۱. آیا سن والدین تفاوت معناداری از لحاظ فراگیری زبان اول در کودکان ایرانی ایجاد می‌نماید؟
۲. آیا سطح تحصیلات والدین تفاوت معناداری از لحاظ فراگیری زبان در کودکان ایرانی ایجاد می‌کند؟

روش کار

قسمت‌های مختلف این بخش به شرح شرکت کنندگان، طرح تحقیق، ابزار گردآوری اطلاعات، روش انجام تحقیق؛ و نوع تحلیل آماری می‌پردازد.

۱-۱. شرکت کنندگان

سن کودکان در این پژوهش ۲ تا ۵ سال برگزیده شد چرا که تحقیقات نشان می‌دهد کودکان در این بازه پیشرفت کلامی چشمگیری را تجربه می‌کنند. در راستای اهداف این پژوهش و در جهت انتخاب نمونه مورد نظر ابتدا از خانواده‌های ساکن در چند شهر ایران با فرزندی بین سنین ۲ تا ۵ سال در مورد سن و میزان تحصیلات ایشان سوال شد. سپس برای رسیدن به تناسب لازم جهت مقایسه گروه‌ها، نمونه مورد نظر به شکل در دسترس از میان ایشان انتخاب گردید. نمونه نهایی شامل چهل و چهار نفر آقا و خانم بین سنین ۲۲ تا ۴۵ سال با سطح تحصیلات راهنمایی، دیپلم، کارشناسی و تحصیلات تکمیلی بود. آمار توصیفی شرکت کنندگان به طور مفصل در بخش نتایج آمده است. اگر چه در مطالعه حاضر، به دلیل عدم تناسب دو گروه، جنسیت متغیری مورد مطالعه نبود، جهت آشنایی هر چه تمامتر خوانندگان با شرکت کنندگان، جدول زیر (جدول ۱) ارائه می‌شود. در این جدول سطرها نشانگر رده سنی والدین و ستون‌ها نماینده سطح تحصیلات ایشان است. در داخل جدول نیز جنسیت والدین نشان داده شده است.

جدول ۱: آمار شرکت کنندگان

سطح تحصیلات رده سنی		راهنمایی			دیپلم			کارشناسی		تکمیلی
۲۷-۲۲		پ	م	م	م	م	م	م	م	م
۳۳-۲۸					م	م	م	م	م	م
۳۹-۳۴		م	م	م	م	م	پ	م	م	پ
۴۵-۴۰		م			م				م	پ

توضیح: «م»: مادر و «پ»: پدر

۲-۱. طرح تحقیق

در این تحقیق پرسشنامه‌ای طراحی شد تا به واسطه آن برخی جنبه‌های فراگیری زبان اول به همراه خصوصیات آن در کودکان ایرانی سنجیده شود و گروه‌های مختلف از لحاظ سن و میزان تحصیلات والدین در این موارد با یکدیگر مقایسه شوند. بنابراین روش آمار استنباطی (آنوی یک طرفه) جهت انجام تحلیل‌ها در نظر گرفته شد.

۳-۱. ابزار گردآوری اطلاعات

تنها ابزار گردآوری اطلاعات در این تحقیق، پرسشنامه محقق ساخته‌ای بود که بر اساس مطالعه و مشاهده موارد، سوالات آن طرح شد و با بررسی آن توسط متخصصان، روایی آن در سطح مطلوبی تشخیص داده شد. میزان پایایی این پرسشنامه با ۹ سوال بر اساس آزمون کرونباخ آلفا ۰.۷۲ به دست آمد که نشان می‌دهد گویه‌های این پرسشنامه از پایایی لازم برخوردار بوده‌اند. این پرسشنامه در سه بخش تنظیم شده بود. در بخش اول پرسشنامه، ضمن شرح بسیار مختصری از اهداف تحقیق، در نه مورد، اطلاعات پیشینه پاسخ دهندگان مورد سوال واقع شده بود. بخش دوم شامل شش سوال بود که احتمال می‌رفت میزان صحت زبانی را که کودک با آن سر و کار دارد، بسنجد. در بخش پایانی، سه سوال مطرح شده بود که نحوه برخورد با اشتباهات کودک را از پاسخ دهندگان جویا می‌شد. ذکر این نکته لازم است که سوالات پرسشنامه در تمام بخش‌ها به استثنای بخش سوم، به صورت تشریحی بودند. جهت انجام آزمون‌های کمی، پس از تحلیل پاسخ‌ها و

دسته‌بندی آنان به چندین گزینه، مجدداً پرسشنامه‌ها با توجه به گزینه‌های ساخته شده، به صورت چند گزینه‌ای، مورد بررسی قرار گرفتند. سپس داده‌های کمی به صورت چند گزینه‌ای وارد نرم افزار آماری بسته آماری علوم اجتماعی نسخه بیست و دوم (SPSS version 22) گردیده و تست لازم بر روی آنان انجام گرفت. سوالات پرسشنامه در جداول بخش ضمیمه ذکر شده‌اند.

۴-۱. روش انجام تحقیق

از آنجایی که گردآوری داده‌ها بایستی با توجه به دو متغیر مستقل اصلی انجام می‌شد، جهت تسهیل روند تحقیق، ابتدا از خانواده‌هایی که دارای فرزند دو تا پنج سال بودند، میزان تحصیلات و سن والدین مورد سوال قرار می‌گرفت. چنانچه، تحقیق به چنین فردی نیازمند بود، پرسشنامه در اختیار ایشان قرار می‌گرفت. پس از آن، ضمن اعلام اینکه دستورالعمل‌های لازم در پرسشنامه آمده است، محققان برای شرکت کنندگان، توضیحی اجمالی در رابطه با سوالات آن ارائه می‌کردند. از والدین خواسته شد به دقت روی سوالات اندیشه کنند و با در نظر گرفتن ارتباط خود با فرزندانشان، پاسخ‌هایی کامل ارائه دهند. سپس ایشان به تکمیل پرسشنامه پرداختند و در نهایت در مدت زمانی بین ۳۰ تا ۴۵ دقیقه آن را تحویل محققان دادند. روند تحقیق با توجه به دشواری تهیه افراد لازم، قریب به چهار ماه به طول انجامید.

۵-۱. تحلیل داده‌ها

در راستای تحلیل داده‌ها، از آنجایی که برای این مطالعه بررسی دو متغیر مستقل مطرح بود و پرسشنامه شامل سوالات با گزینه‌های متفاوت در پاسخشان بود، تنها تحلیل مناسب برای مقایسه گروه‌ها آنوای یک طرفه تشخیص داده شد. با این هدف، والدین شرکت کننده به چهار گروه از نظر سن و سطح تحصیلات تفکیک شدند. سپس بر اساس هر یک از این دو متغیر، گروه‌ها با استفاده از آنوای یک طرفه در نه سوال بخش‌های دو و سه پرسشنامه با یکدیگر مقایسه شدند.

نتایج

در این بخش، در دو قسمت، نتایج اعلام می‌گردد. در قسمت اول فراوانی داده‌ها آورده می‌شود و در قسمت بعد نتایج مربوط به تحلیل‌های آنوای یک طرفه برای دو متغیر سن والدین و میزان تحصیلات ایشان ارائه خواهد شد.

۱-۱. فراوانی داده‌ها

به دلیل آنکه در بخش بعد میانگین پاسخ به سوالات به تفکیک گروه‌ها در هر یک از متغیرها اعلام خواهد شد، جداول زیر فراوانی متغیرها و پاسخ‌ها را نشان می‌دهد. این جداول تحت سه عنوان اصلی ارائه گردیده است. در آغاز، جدول شماره دو اطلاعات پیشینه شرکت کنندگان را شامل می‌شود. جدول سه نشان دهنده فراوانی پاسخ‌ها به سوالاتی است که میزان صحت داده ورودی به کودک را می‌سنجد. جدول آخر (جدول ۴)، فراوانی پاسخ‌ها به سوالاتی را ارائه می‌دهد که بیانگر نحوه برخورد با اشتباهات کودک می‌باشد.

از آنجایی که در مقایسه گروه‌ها در تحلیل‌های آنوا، بایستی متغیر وابسته مشخص باشد، در جداول سه و چهار، سولات پرسشنامه همراه با شماره ذکر گردیده است تا به هنگام مراجعه به جداول آنوا که به دنبال آنان می‌آید (جداول پنج و شش)، خواننده قادر باشد با توجه به شماره یک سوال به جداول مذکور بازگردد و متغیر مستقل مورد نظر را بیابد.

جدول دو، آمار توصیفی شرکت کنندگان را با توجه به نه متغیر نشان می‌دهد.

جدول ۲: فراوانی داده‌ها در بخش اول: اطلاعات پیشینه

فراوانی‌ها		
درصد معتبر	فراوانی	معتبر
۱۱/۴	۵	مذکر
۸۸/۶	۳۹	مونث
۱۰۰/۰	۴۴	کل
۲۲/۷	۱۰	۲۲-۲۷ سال
۲۹/۵	۱۳	۲۸-۳۳ سال
۳۴/۱	۱۵	۳۴-۳۹ سال
۱۳/۶	۶	۴۰-۴۵ سال
۱۰۰/۰	۴۴	کل

فراوانی‌ها			
درصد معتبر	فراوانی	معتبر	
۱۸/۲	۸	راهنمایی	میزان تحصیلات شما؟
۲۹/۵	۱۳	دیپلم	
۲۷/۳	۱۲	کارشناسی	
۲۵/۱	۱۱	تحصیلات تکمیلی	
۱۰۰/۰	۴۴	کل	
۲۵/۰	۱۱	۱	چند فرزند دارید؟
۳۶/۴	۱۶	۲	
۲۰/۵	۹	۳	
۱۸/۰۲	۸	۴	
۱۰۰/۰	۴۴	کل	

در جدول بعد (جدول ۳)، فراوانی پاسخ‌ها به سوالات بخش دوم ذکر گردیده است. یادآوری می‌کنیم که سوالات پرسشنامه و یا به عبارت دیگر متغیرهای وابسته در این مطالعه، فقط در این جدول و جدول بعد (۴) به طور کامل آمده‌اند. در جداول ۵ و ۶، فقط شماره آنها ذکر خواهد شد.

جدول ۳: فراوانی داده‌ها در بخش دوم: داده ورودی به چه اندازه صحیح می‌باشد؟

فراوانی‌ها			شماره سوال
درصد معتبر	فراوانی	معتبر	
۵۴/۵	۲۴	بله	۱ آیا از زبان و الفاظ کودکانه استفاده می‌کنید؟
۹/۱	۴	خیر	

شماره سوال	فراوانی‌ها		
	معتبر	فراوانی	درصد معتبر
	گاهی	۱۶	۳۶/۴
	کل	۴۴	۱۰۰/۰
۲	پله هم‌بسطور است.	۴۲	۹۵/۵
	اگر از کلمات یا جملات کودکان استفاده نمایید، آیا با این حال، کودکان منظورشان را می‌فهمند؟	۲	۴/۵
	خیر این‌طور نیست.		
	کل	۴۴	۱۰۰/۰
۳	لبخند می‌زند.	۱۷	۳۸/۶
	سکوت می‌کند.	۹	۲۰/۵
	اشاره می‌کند.	۴	۹/۱
	ناراحت می‌شود.	۴	۹/۱
	می‌پرسد.	۴	۹/۱
	هنگامی که شما عمداً اشتباهات تلفظ کودکان را در پاسخ به آنچه که او از شما خواسته بیان می‌کنید، چه واکنشی از خود نشان می‌دهد؟	۶	۱۳/۶
	سعی می‌کند مرا اصلاح کند.		
	کل	۴۴	۱۰۰/۰
۴	پله	۳۴	۷۷/۳
	خیر	۳	۶/۸
	گاهی	۷	۱۵/۹
	کل	۴۴	۱۰۰/۰
	آیا همیشه سعی می‌کنید تا با او یا زبان صحیح صحبت نمایید؟		
۵	پله	۲۱	۴۷/۷
	آیا جملاتشان در آغاز شامل اجزای نادرست		

فراوانی‌ها			شماره سوال
درصد معتبر	فراوانی	معتبر	
۳۶/۴	۱۶	خیر	زبانی بود؟
۱۵/۹	۷	گاهی	
۱۰۱/۰	۴۴	کل	
۹۵/۳	۴۲	بله	۶ زمانی که کودکان خود می‌داند آنچه می‌گوید اشکالاتی نیز دارد، آیا سعی می‌کند منظور و مقصود خود را به وضوح قابل فهم نماید؟
۴/۵	۲	خیر	
۱۰۰/۰	۴۴	کل	

آخرین جدول بخش اول (جدول چهارم)، فراوانی داده‌ها در بخش نهایی پرسشنامه را ارائه می‌دهد.

جدول ۴: فراوانی داده‌ها در بخش چهارم: با اشتباهات کودک چگونه برخورد می‌شود؟

فراوانی‌ها			شماره سوال
درصد معتبر	فراوانی	معتبر	
۲۲/۷	۱۰	مستقیماً خطای او را تصحیح می‌کنم.	۷ معمولاً چگونه خطاهای کودکان را تصحیح می‌نمایید؟
۱۳/۶	۶	به خطاها توجهی ندارم.	
۴۷/۷	۲۱	جمله اصلاح شده را تکرار می‌کنم.	
۱۵/۹	۷	مستقیماً از او می‌خواهم تا منظور خود را روشن کند.	
۱۰۰/۰	۴۴	کل	

شماره سوال	فراوانی‌ها	
	فراوانی	معتبر
۸	۷۷/۳	بیشتر تلفظی
	۲۲/۷	بیشتر معنایی
	۱۰۰/۰	کل
۹	۱۳/۶	پاسخ‌هایی مانند آها/خوب یا بله/خیر
	۳۸/۶	تکان دادن سر
	۹/۱	مکث بعد از اصلاح
	۳۸/۶	تکرار آنچه اصلاح شده
	۱۰۰/۰	کل

تحلیل‌های آنوای یک طرفه بر اساس دو متغیر سن والدین و سطح تحصیلات ایشان در این بخش به مقایسه میان گروه‌ها با در نظر گرفتن نه سوال پرسشنامه که به عنوان متغیرهای وابسته مورد بررسی بودند، پرداخته شده است. این متغیرهای وابسته در دو جدول ۳ و ۴، در بخش قبل عنوان شده‌اند. تحلیل‌های آنوا در این بخش به دو شاخص سن و سطح تحصیلات والدین به عنوان دو متغیر مستقل تحقیق اختصاص داده شده‌اند. جدول پنج، نتایج حاصل از تحلیل آنوای یک طرفه را بر اساس سن والدین نشان می‌دهد. در این جدول، تفاوت‌های معناداری در میان گروه‌ها با توجه به متغیرهای شماره ۱، ۳، ۴، و ۸ یافت شد.

از آنجایی که رده‌های سنی و تعداد افراد شرکت‌کننده در این رده‌ها در جدول ۲ ذکر شده‌اند، جهت نشان دادن مقادیر اصلی در جدول زیر، به هنگام ارائه آمار توصیفی تنها ستون‌های شماره سوال، میانگین هر رده سنی (که ردیف‌های آن به ترتیب چهار رده سنی و در نهایت مقادیر کل را نشان می‌دهد)، انحراف معیار و در جدول مربوط به تحلیل آنوا ستون‌های مقادیر F و سطح

معناداری آمده‌اند. بنابراین ستون‌های مربوط به رده سنی و تعداد افراد در این گروه‌ها از آمار توصیفی و علاوه بر آن، ستون‌های مجموع مجذورها، درجات آزادی و مجذور میانگین از داده‌های تحلیل آنوا حذف شده‌اند.

جدول ۵: آمار توصیفی و داده‌های تحلیل آنوای یک طرفه
بر حسب متغیر مستقل رده سنی والدین

شماره سوال	آمار توصیفی		آنوا
	میانگین	انحراف معیار	
۱	۱/۶۰	۰/۹۶۶	بین گروهی ۷/۸۵۴ میان گروهی ۰/۰۲۱ کل
	۲/۰۸	۱/۰۳۸	
	۱/۲۷	۰/۴۵۸	
	۲/۹۸	۰/۰۶۴	
۲	۱/۰۰	۰/۰۰۰	بین گروهی ۱/۰۷۵ میان گروهی ۱/۳۷۱ کل
	۱/۰۱	۰/۹۱۵	
	۱/۰۷	۰/۲۵۸	
	۱/۱۷	۰/۴۰۸	
۳	۴/۴۰	۱/۷۱۳	بین گروهی ۴/۷۲۳ میان گروهی ۰/۰۰۶ کل
	۲/۳۱	۲/۱۷۵	
	۲/۰۰	۱/۳۰۹	
	۲/۵۰	۰/۵۴۸	
۴	۲/۴۰	۰/۹۶۶	بین گروهی ۱/۷۹۴ کل
	۱/۰۴	۰/۰۱۰	

شماره سوال	آمار توصیفی		آنها	
	میانگین	انحراف معیار	مقدار F	سطح معناداری
۵	۱/۲۰	۰/۴۱۴	۱/۵۲۴	۰/۲۲۳
	۱/۱۱	۰/۰۴۵		
	۱/۳۹	۰/۷۵۴		
	۱/۶۰	۰/۹۶۶		
	۱/۴۶	۰/۵۱۹		
	۲/۰۰	۰/۷۵۶		
۶	۱/۵۰	۰/۵۴۸	۰/۵۵۱	۰/۶۵۰
	۱/۶۸	۰/۷۴۰		
	۱/۱۰	۰/۳۱۶		
	۱/۰۱	۰/۱۰۰		
	۱/۰۷	۰/۲۵۸		
	۱/۰۰	۰/۰۰۰		
۷	۱/۰۵	۰/۲۱۱	۱/۳۹۱	۰/۲۶۰
	۲/۴۰	۰/۵۱۶		
	۲/۵۴	۰/۸۷۷		
	۲/۹۳	۱/۲۸۰		
	۲/۰۰	۱/۰۹۵		
	۲/۵۷	۱/۰۲۱		
۸	۹۵/۱	۰/۰۲۰	۴/۲۸۴	۰/۰۳۰
	۰۶/۱	۰/۲۰۰		
	۲۰/۱	۰/۵۶۱		

شماره سوال	آمار توصیفی		آنوا	
	میانگین	انحراف معیار	F مقدار	سطح معناداری
۹	۳۴/۱	۰/۸۱۶		
	۶۵/۱	۱/۶۹۱	کل	
	۲/۵۰	۱/۳۵۴	بین گروهی	۰/۲۶۳
	۲/۶۹	۱/۳۱۶		۰/۸۵۲
	۲/۸۰	۰/۸۶۲	میان گروهی	
	۳/۰۰	۱/۰۹۵		
	۲/۷۳	۱/۱۲۸	کل	

از آنجایی که تحلیل آنوای یک طرفه حاکی از تفاوت معنادار میان گروه‌ها با توجه به چندین متغیر مختلف بود، به دنبال آن برای مشخص کردن مکان این تفاوت‌های معنادار، از تحلیل پس معناداری استفاده شد. اما به دلیل محدودیت صفحات، از ارائه جدول مربوطه خودداری و در عوض محل این تفاوت‌های معنادار به شرح زیر ارائه می‌شود.

۱. میان رده سنی ۲۲ تا ۲۷ سال ($M = 4/40, SD = 1/71$) و رده‌های سنی ۲۸ تا ۳۳ ($M = 2/31, SD = 2/17$) و ۳۴ تا ۳۹ سال

در متغیر وابسته ۳: $F(3, 40) = 4/73, P = /00$ و مجذور اتا: ۰.۳۵.

۲. میان رده سنی ۲۲ تا ۲۷ سال ($M = 2/40, SD = /96$) و رده‌های سنی ۲۸ تا ۳۳ ($M = 1/04, SD = /01$) و ۳۴ تا ۳۹

و ۴۰ تا ۴۵ سال ($M = 1/20, SD = /41$) و ۴۰ تا ۴۵ سال ($M = 1/11, SD = /04$) در متغیر وابسته ۴:

$F(3, 40) = 1/79, P = /00$ و مجذور اتا: ۰.۷۹.

۳. میان رده سنی ۲۲ تا ۲۷ سال ($M = 1/95, SD = /02$) و رده‌های سنی ۲۸ تا ۳۳ ($M = 1/06, SD = /02$) و

۳۴ تا ۳۹ ($M = 1/20, SD = /56$) و ۴۰ تا ۴۵ سال ($M = 1/34, SD = /81$) در متغیر وابسته ۸: P

$F(3, 40) = 4/28, P = /03$ و مجذور اتا: ۰.۳۲.

۴. بین رده سنی ۲۸ تا ۳۳ سال ($M = 2/08, SD = 1/03$) و رده سنی ۳۴ تا ۳۹ سال ($M =$)
 $1/27, SD = /45$ در متغیر وابسته ۱: $F(3, 40) = 7/85, P = /00$ و مجذور اتا: $/58$
 ۵. میان رده سنی ۴۰ تا ۴۵ سال ($M = 2/98, SD = /06$) و رده‌های سنی ۲۲ تا ۲۷ ($M = 1/6,$)
 $SD = /96$ و ۳۴ تا ۳۹ سال

($M = 1/27, SD = /45$) در متغیر وابسته ۱: $F(3, 40) = 7/85, P = /02$ و مجذور اتا: $/58$

در مرحله بعد تحلیل آنوای یک طرفه بر اساس سطح تحصیلات والدین انجام گرفت که نتایج آن در جدول زیر (جدول ۶) نمایان است. مقادیر سطح معناداری نشان دهنده آن است که میان گروه‌ها با توجه به متغیرهای ۱، ۳، ۴، ۵، ۷، ۸، و ۹ تفاوت‌های معناداری وجود دارد. از آنجایی که سطوح تحصیلات و تعداد افراد شرکت کننده در این سطوح در جدول ۲ ذکر شده‌اند، مقادیر اصلی در آن به همان ترتیب جدول قبل ارائه شده است.

جدول ۶: آمار توصیفی و داده‌های تحلیل آنوای یک طرفه بر حسب متغیر مستقل سطح

تحصیلات والدین

شماره سوال	آمار توصیفی		آنوا	
	میانگین	انحراف معیار	مقدار F	سطح معناداری
۱	۱/۱۰	۰/۱۳۸	بین گروهی میان گروهی کل	۵/۰۶۴
	۲/۱۸	۱/۰۱۵		
	۱/۳۸	۱/۸۰۵		
	۲/۴۳	۰/۵۳۵		
۲	۱/۸۲	۰/۹۴۷	بین گروهی میان گروهی کل	۰/۲۱۶
	۱/۰۰	۰/۰۰۰		
	۱/۰۶	۰/۲۴۳		
	۱/۰۶	۰/۲۵۰		
	۱/۰۴	۰/۰۸۴		
	۱/۰۵	۰/۲۱۱		۰/۸۸۵

شماره سوال	آمار توصیفی		آنوا	
	میانگین	انحراف معیار	F مقدار	سطح معناداری
۳	۱/۲۴	۰/۲۱۴	۵/۶۸۴	۰/۰۰۲
	۳/۴۷	۱/۸۴۱		
	۳/۰۶	۱/۸۰۶	میان گروهی	
	۱/۰۳	۰/۳۷۹		
	۲/۷۰	۱/۸۵۰	کل	
۴	۱/۰۷	۰/۰۱۵	۳/۸۹۵	۰/۰۱۶
	۱/۸۲	۱/۰۱۵		
	۱/۱۹	۰/۴۰۳	میان گروهی	
	۱/۰۳	۰/۰۱۰		
	۱/۳۹	۰/۷۵۴	کل	
۵	۲/۰۱	۰/۰۹۰	۶/۶۶۳	۰/۰۰۱
	۱/۵۳	۰/۸۰۰		
	۱/۳۸	۰/۵۰۰	میان گروهی	
	۲/۵۷	۰/۵۳۵		
	۱/۶۸	۰/۷۴۰	کل	
۶	۱/۰۰	۰/۰۰۰	۰/۸۲۱	۰/۴۹۰
	۱/۰۶	۰/۲۴۳		
	۱/۰۰	۰/۰۰۰	میان گروهی	
	۱/۱۴	۰/۳۷۸		
	۱/۰۵	۰/۲۱۱	کل	
۷	۳/۰۴	۰/۱۲۷	۱۲/۸۴۰	۰/۰۱۶

شماره سوال	آمار توصیفی		آنوا	
	میانگین	انحراف معیار	F مقدار	سطح معناداری
	۲/۶۵	۰/۴۹۳		
	۳/۰۶	۱/۱۲۴		
	۱/۰۰	۰/۷۵۶	میان گروهی	
	۲/۵۷	۱/۰۲۱	کل	
۸	۱/۱۴	۰/۳۴۰	بین گروهی	۹/۰۲۲
	۹۴/۱	۲/۰۲۹		۰/۰۲۳۰
	۱/۲۰	۰/۵۰۰	میان گروهی	
	۲۱/۴	۰/۷۸۷	کل	
۹	۳/۹۲	۰/۳۲۰	بین گروهی	۶/۰۷۵
	۲/۶۵	۱/۲۲۲		۰/۰۲۲
	۳/۰۰	۰/۸۹۴	میان گروهی	
	۱/۵۷	۰/۵۳۵	کل	
	۲/۷۳	۱/۱۲۸		

جهت شناسایی محل تفاوت‌های معنادار میان گروه‌ها براساس سطح تحصیلات والدین، تحلیل پس معناداری انجام گرفت. اما به دلیل محدودیت صفحات، از ارائه جدول مربوطه خودداری و در عوض محل این تفاوت‌های معنادار به شرح زیر ارائه می‌شود.

۱. میان سطح تحصیلات تکمیلی ($M = 2/43, SD = /53$) و سطوح تحصیلات راهنمایی ($M = 1/10, SD = /13$)

و کارشناسی ($M = 1/38, SD = /8$) در متغیر ۱: $F(3, 40) = 15/06, P = /00$ و مجذور اتا: $37/$

۲. میان سطح تحصیلات تکمیلی ($M = 2/57, SD = /53$) و سطوح تحصیلات دیپلم ($M =$

$1/53, SD = /8$)

کارشناسی ($M = 1/38, SD = /5$) در متغیر ۵: $F(3, 40) = 6/66, P = /00$ و مجذور اتا: $/49$
 ۳. بین سطح تحصیلات راهنمایی ($M = 3/04, SD = /12$) و سطح تحصیلات تکمیلی ($M = 1/00, SD = /756$) در متغیر ۷:

$F(3, 40) = 12/84, P = /01$ و مجذور اتا: 096

۴. بین سطح تحصیلات راهنمایی ($M = 3/92, SD = /00$) و سطح تحصیلات تکمیلی ($M = 1/57, SD = /53$) در متغیر ۹:

$F(3, 40) = 6/07, P = /00$ و مجذور اتا: $/45$
 $/21$

۵. میان سطح تحصیلات دیپلم ($M = 2/18, SD = 1/01$) و سطح تحصیلات کارشناسی ($M = 1/38, SD = /8$) در متغیر ۱:

$F(3, 40) = 5/06, P = /00$ و مجذور اتا: $/37$

۶. میان سطح تحصیلات دیپلم ($M = 3/47, SD = 1/84$) و سطوح تحصیلات راهنمایی ($M = 1/24, SD = /21$) و تحصیلات تکمیلی ($M = 1/03, SD = /37$) در متغیر ۳: $F(3, 40) = 5/68, P = /00$ و مجذور اتا: $/42$

۷. بین سطح تحصیلات دیپلم ($M = 2/65, SD = /49$) و سطح تحصیلات تکمیلی ($M = 1/00, SD = /756$) در متغیر ۱۹:

$F(3, 40) = 12/84, P = /01$ و مجذور اتا: $/96$

۸. میان سطح تحصیلات دیپلم ($M = 1/94, SD = 2/02$) و سطوح تحصیلات راهنمایی ($M = 1/14, SD = /34$)

و کارشناسی ($M = 1/20, SD = /5$) و تحصیلات تکمیلی ($M = 1/42, SD = /7$) در متغیر ۸۲: $F(3, 40) = 6/07, P = /02$ و مجذور اتا: $/67$

۹. بین سطح تحصیلات کارشناسی ($M = 3/06, SD = 1/8$) و سطح تحصیلات تکمیلی ($M = 1/03, SD = /37$) در متغیر ۳:

$F(3, 40) = 5/68, P = /00$ و مجذور اتا: $/42$

۱۰. بین سطح تحصیلات کارشناسی ($M = 3/06, SD = 1/12$) و سطح تحصیلات تکمیلی ($M = 1/00, SD = /75$) در متغیر V:

$F(3, 40) = 12/84, P = /01$ و مجذور اتا: $96/$

بنابراین به دو پرسش اصلی تحقیق اینگونه پاسخ داده می‌شود.

۱. سن والدین تفاوت معناداری از لحاظ فراگیری زبان اول در کودکان ایرانی ایجاد می‌نماید.

۲. سطح تحصیلات والدین تفاوت معناداری از لحاظ فراگیری زبان اول در کودکان ایرانی ایجاد می‌نماید.

بحث و نتیجه‌گیری

در این مطالعه به بررسی تاثیر دو متغیر سن و سطح تحصیلات والدین بر فراگیری زبان در کودکان ۲ تا ۵ سال ایرانی پرداخته شد. نتایج نشان داد در این زمینه، این دو متغیر از تاثیر بسیاری برخوردارند. البته ذکر این نکته ضروریست که با توجه به سن کودک و مرحله رشد او روشی که برای صحبت کردن با او انتخاب می‌شود بایستی متفاوت باشد؛ چرا که به طور مثال در ۵ سالگی کودک در بسیاری از جنبه‌های شناختی و زبانی خود نسبت به یک کودک ۲ ساله، پیشرفت چشمگیری نموده است. بنابراین در تفسیر یافته‌های پژوهش حاضر، این مهم را مورد توجه قرار می‌دهیم که در مواردی که سن کودک ممکن است مداخله کند، تفاوت میان گروه‌ها بیش از آنکه تاثیر متغیرهای مورد مطالعه باشد، می‌تواند ناشی از تفاوت در رده سنی کودکان باشد.

بر پایه تحقیق حاضر، محققان نتایج زیر را لیست‌وار ارائه می‌دهند؛ باشد که خانواده‌ها از آنان برای تقویت مهارت زبانی و گفتاری کودکان خود بیشتر بهره ببرند تا کودکان بتوانند به تمامی استعداد و جنبه‌های کلام خود هر چه سریعتر و کاملتر دست یابند. در بخش دوم یعنی کیفیت زبانی که کودک می‌شود (داده ورودی) بر پایه نتایج به دست آمده، در قالب راهکارهایی برای والدین پیشنهاد می‌شود: از زبان کودکانه به شکل صحیح و درست استفاده شود؛ به این معنا که اشتباهاتی چون تلفظ نادرست کلمات یا حروف در آن وجود نداشته باشد. به واکنشی که کودک در پاسخ به تقلید عمدی والدین از اشتباهات آنها نشان می‌دهد توجه نمایند و همانطور که گفته

شد از اشتباهات کلامی در تعاملات با کودک دوری کنند. از زبان صحیح به شکل کلمات و ساختارهای درست و کامل زبانی استفاده نمایند. توجه شود اگر جملات آنها دارای اجزای نادرست زبانی باشد باید این مشکل را با تکرار و تمرین حل کنند.

در دو متغیر دیگر از این بخش، «اگر از کلمات یا جملات کودکانه استفاده نمایید، آیا با این حال کودکان منظورشان را می‌فهمند؟»، و «زمانی که کودکان خود می‌داند آنچه می‌گوید اشکالاتی نیز دارد، آیا سعی می‌کند منظور و مقصود خود را به وضوح قابل فهم نماید؟»، میان گروه‌ها به تفکیک هیچ یک از متغیرهای مستقل تفاوت معنادار مشاهده نشد. این امر می‌تواند ناشی از خصوصیات فردی کودکان مانند هوش و قدرت حافظه باشد. در راستای اهمیت این موضوع، گفته می‌شود حتی پس از جنگ جهانی دوم نیز هنگامی که توانایی برقراری ارتباط با زبان خارجی به عنوان یک اصل در جهت پیشرفت مطرح بود، تلفظ صحیح حروف و کلمات از بنیادی‌ترین سیاست‌های آن دوران به شمار می‌رفت و از اهمیت بسیار ویژه‌ای برخوردار بود (مرادی مقدم، حسینی فاطمی، مالک زاده، ۱۳۹۱). از آنجایی که برخی شرکت‌کنندگان زبان مادری متفاوتی داشتند و لذا ممکن است در خانواده‌ها به چند زبان صحبت شود، نتایج تحقیقات نشان می‌دهد که این امر موجب افزایش هوش کودکان می‌شود و آن به نوبه خود توانایی آنها را در یادگیری دیگر موارد افزایش می‌دهد (فیاضی، صحراگرد، روشن، و زندی، ۱۳۹۳).

و در آخر نتایج مربوط به نحوه برخورد با اشتباهات کودکان را به شکل مختصر به صورت پیشنهادهایی به والدین ارائه می‌نمایم: خطاهای کودک را به طور مستقیم تصحیح نمایند. به خطاهای تلفظی در زبان کودک نیز توجه داشته باشند و درصدد اصلاح آنان باشند. اطمینان حاصل کنند که کودک این اصلاحات آنان را پذیرفته است. برخی معتقدند کودکان زبان را از طریق تقلید آنچه می‌شنوند می‌آموزند (نواکوه، ۲۰۰۶)، بر اساس نظریه رفتارشناسی اسکینر^۱ (۱۹۷۴) نیز اینطور برداشت می‌شود که کودکان زبان را طی فرایند تشویق و پاداش فرامی‌گیرند؛ به نحوی که اگر والدین برای آنچه کودک قصد بیان آن را دارد، اشتیاق نشان دهند، کودک رغبت به تکرار و صحبت کردن پیدا می‌کند. به دنبال چامسکی^۲ (۱۹۶۹) که باور داشت انسان از بدو تولد به یک «ابزار فراگیری زبان» داخلی مجهز می‌باشد، دانشمندان دیگر اینطور

ادعا دارند که همانگونه که کودکان به گونه‌ای برنامه ریزی شده‌اند که به اشیاء متحرک و صداها توجه کنند و عکس العمل نشان دهند، برای توجه کردن به زبان نیز از پیش برنامه ریزی شده‌اند (اسلابین^۸، ۱۹۸۵). حال آنکه اگر انسان ذاتاً دارای چنین ابزاری می‌بود و یا پیش از این چنین قدرتی برای او برنامه ریزی شده بود، دیگر شاهد عدم حضور کلمات و یا جملاتی در کلام کودک نبودیم که توسط اطرافیان استفاده نمی‌شود. بنابراین بر باور ویگوتسکی، در اوایل زندگی، تعامل با اطرافیان برای کودک جایگاه بسیار مهمی دارد.

در این زمینه به کار بردن زبان مادرانه که زبانی پرتأکید، آهنگین، و با تکرار می‌باشد به هنگام صحبت کردن با کودک و یا آموزش مسقیم شعر و یا یک بند ممکن است ذهن کودکان را برای پذیرش اطلاعات جدید آماده سازد و باعث شود به مسائل با دید عمیق‌تری بنگرند که این نیز به خودی خود موجب افزایش قدرت کنجکاوی آنها می‌شود (اسنو و فرگاسون^۹، ۱۹۷۷؛ رشید و انجوم^{۱۰}، ۲۰۱۵). در تایید نتایج حاصل از این تحقیق که نشان داد عوامل خارجی بر فراگیری زبان کودک موثر هستند در پژوهشی که بر روی نقش والدین در کیفیت فراگیری زبان دوم در دانش آموزان فارسی زبان در موسسات انجام گرفت، پیش قدم و مرادی مقدم (۱۳۹۲) پس از بیان آنکه هوش و استعداد نمی‌تواند تنها عامل تعیین کننده موفقیت و یا شکست در فراگیری زبان باشد، نیز نشان دادند که والدین دانش آموزان قوی و ضعیف راهکارهای مختلفی برای ارتقای کیفیت تعاملات با فرزندان خود به کار می‌برند. اهمیت استفاده از زبان صحیح به هنگام صحبت کردن با کودکان زمانی روشن می‌شود که والدین مطلع باشند کودکان از قدرت بسیار زیادی در تشخیص آواها و صداها برخوردارند. بنابراین زمانی که با کودک به طرز ناصحیح صحبت شود، در جهان شناختی او اختلال ایجاد می‌شود (کلارک^{۱۱}، ۲۰۰۹). نتایج مطالعات دیگر نیز یافته‌های این تحقیق را تایید می‌کنند. برای مثال تامیس-لموندا و رادریگوئز^{۱۲} (۲۰۱۴) بر این موضوع اشاره دارند که ویژگی‌های والدین از جمله تحصیلات، درآمد، و غیره می‌تواند شرایط یادگیری مثبت را برای فرزندان فراهم آورد و همانطور که ذکر شد خصوصیات فردی کودکان نیز ممکن است بر روند تکامل آنها تاثیر گذارد.

همانطور که قبلاً اشاره شد، یکی از محدودیت‌های این مطالعه کوچک بودن مقیاس آن است که موجب می‌شود تصمیم‌گیری و تعمیم نتایج با احتیاط انجام گیرد. بنابراین نتیجه‌گیری‌های این تحقیق نیازمند مطالعات و بررسی‌های بیشتر است. یادآوری این نکته لازم است که چون در این پژوهش پیمایشی، والدین نظریات خود را در پاسخ به سوالات پرسشنامه مطرح نمودند، بایستی این نکته را به خاطر بسپاریم که ممکن است اظهارات والدین با آنچه در عمل اتفاق می‌افتد مغایرت داشته باشد؛ بنابراین بهتر است مطالعات بعدی به صورت تجربی (آزمایشی) و مشاهده‌ای انجام گیرد. از دیگر محدودیت‌های این پژوهش در نظر نگرفتن زبان‌های مادری متفاوت و یا تعداد فرزندان خانواده می‌باشد. در پژوهش‌های آتی، محققان می‌توانند به بررسی مقایسه‌ای والدین بر روند اکتساب زبان فرزند از منظر جنسیت آنها و فرزندانشان بپردازند. به محققین توصیه می‌شود به آسیب‌شناسی آموزش زبان هم در خانواده‌ها و پیش از ورود به مدرسه و هم در مدارس بپردازند.

سیستم آموزشی کشور نیز می‌تواند به گونه‌ای برنامه ریزی شود که حداقل چند واحد زبان‌های بومی مناطق مختلف ایران بویژه در دوران دبستان به شکل صحیح به دانش‌آموزان تدریس شود. چنین سیستم‌هایی همه‌ساله نیازمند بررسی و تغییرات می‌باشند (پهلوان نژاد و نجفی، ۱۳۸۷). کلاس‌های آموزشی نیز پیشنهاد می‌شود برای والدین در مدارس برگزار گردد (کوربیلاتی و همکاران^{۱۳}، ۲۰۱۶). نویسندگان کتاب‌های آموزشی چه در سطح مدارس و چه در سطح مطالعه آزاد بایستی به استفاده صحیح از زبان توجه خاص نمایند. یکی دیگر از کاربردهای چنین تحقیقاتی، بهره‌بری از آنان در امر آموزش زبان و به خصوص زبان فارسی به عنوان زبان دوم و یا زبان خارجی به غیر فارسی زبانان می‌باشد. در ارائه نظریه‌های یادگیری زبان و تعلیم و تربیت کودکان نیز نتایج تحقیقاتی این چنینی حائز اهمیت می‌باشد. لذا از والدین و مسئولین آموزشی خواستاریم به این مقوله توجه درخور نموده و از نتایج چنین تحقیقاتی در جهت توسعه مهارت‌های زبانی کودکان هم در منزل و هم در سیستم آموزشی رسمی بهره ببرند.

بی نوشت

- ¹ Hupp, Munala, Kaffenberger, & Hnesly Wessel
- ² Lonigan, Burgess, & Anthony
- ³ Downey
- ⁴ Lieven
- ⁵ Nwakwe
- ⁶ Skinner
- ⁷ Chomsky
- ⁸ Slobin
- ⁹ Snow & Ferguson
- ¹⁰ Rashid & Anjum
- ¹¹ Clarck
- ¹² Tamis-LeMonda & Rodriguez
- ¹³ Korpilahti, Kaljonen, & Jansson-Verkasalo

پرویشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

منابع

1. ابوالحسنی جیمه، ز. ۱۳۹۳. «تعامل تلفظ و نگارش ارتباط بین مشکلات تلفظی و خطاهای نگارشی فارسی آموزان غیرفارسی زبان». مجله جستارهای زبانی. (۵). ۲.
2. پهلوان نژاد، م. و نجفی، آ. ۱۳۸۷. «اهمیت نقش ارتباطی زبان در جهت تکامل فرایند زبان آموزی در کودکان دبستانی». مجله نوآوری‌های آموزشی. (۲۸). ۷.
3. پیش قدم، ر./ و مرادی مقدم، م. ۱۳۹۲. «مطالعه اکولوژیک در آموزش زبان: نقش والدین در پیشرفت سطح یادگیری زبان انگلیسی فراگیران». مجله جستارهای زبانی. (۴). ۴.
4. جلیله وند، ن، ابراهیمی پور، م. و پورقریب، ج. ۱۳۹۱. «میانگین طول گفته و برخی تکواژهای دستوری در گفتار دو کودک فارسی زبان». مجله شنوایی شناسی. (۲۱). ۲.
5. سیف، ع. ا. ۱۳۹۵. مقدمه‌ای بر نظریه‌های یادگیری. تهران: نشر دوران.
6. فیاضی، ع. صحراگرد، ر.، روشن، ب. و زندی، ب. ۱۳۹۳. «بررسی تاثیر دو زبانگی و جنسیت بر هوش زبانی و هوش ریاضی-منطقی با مقایسه دانش آموزان دو زبانه و یک زبانه». مقاله آماده انتشار در مجله جستارهای زبانی.
http://lrr/modares/ac/ir/article_11490/html
7. مرادی مقدم، م. حسینی فاطمی، آ. و مالک زاده، ش. ۱۳۹۱. «بررسی وضعیت آموزش تلفظ و جایگاه آن در کتاب‌های زبان انگلیسی دوره دبیرستان در ایران». مجله جستارهای زبانی. (۳). ۲.
8. وهاب، م. شهیم، س. جعفری، س. و اوریادی زنجانی، م. م. ۱۳۹۱. «بررسی رابطه بین مهارت‌های اجتماعی و رشد زبان دریافتی در کودکان ۴ تا ۶ ساله فارسی زبان». مجله پژوهش در علوم توانبخشی. (۸). ۵.
9. Chomsky, C. (1969). *Acquisition of Syntax in Children from 5-10*. Cambridge, MA: M.I.T. Press.
10. Cohen, J. W. (1988). *Statistical Power Analysis for the Behavioral Sciences* (2nd ed.). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
11. Clarck, E. V. (2009). *First Language Acquisition* (2nd ed.). Cambridge: Cambridge University Press.
12. Downey, D. B. (2001). Number of siblings and intellectual development: The resource dilution explanation. *American Psychologist*, 56(6/7), 497-504.

13. Hupp, J. M., Munala, L., Kaffenberger, J. A., & Hnesly Wessel, M. B. (2011). *The interactive effect of parental education on language production/* Current Psychology, 30(4), 312-323.
14. Korpilahti, P., Kaljonen, A., & Jansson-Verkasalo, E. (2016). Identification of biological and environmental risk factors for language delay: The let's TALK steps study. *Infant Behavior and Development*, 42, 27-35.
15. Lieven, E. (2010). Input and first language acquisition: Evaluating the role of frequency. *Lingua*, 120, 2546-2556.
16. Lonigan, C. J., Burgess, S. R., & Anthony, J. L. (2000). Development of emergent literacy and early reading skills in preschool children: evidence from a latent-variable longitudinal study. *Developmental Psychology*, 36(5), 596-613.
17. Nwakwe, U. D. (2006). *Adopting lbgo alphabet for literacy in English as a second language*. A Journal of Reading Association of Nijeria, 11(1), 79-84.
18. Rashid, T., & Anjum, A. (2015). *340 Ways to Use Character Strengths*. University of Pennsylvania: VIA Institutde on Character.
19. Skinner, B. F. (1974). *About Behaviorism*. New York: Knopf.
20. Slobin, D. I. (1985). *Cross-linguistic Evidence for the Language-making Capacity*. In D. I. Slobin (Ed.), *The cross-linguistic Study of Language Acquisition*. Vol 2. Theoretical Issues. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
21. Snow, C. E., & Ferguson, C. A. (1977). *Talking to Children: Language Input and Acquisition*. Cambridge: Cambridge University Press.
22. Tamis-LeMonda, C. S., & Rodriguez, E. T. (2014). Parents' role in fostering young children's learning and language development (3rd Ed.). *Language Development and Literacy*, 1-7.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی